

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în laintrulu monarhieii pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Orice inserate, se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si peste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 80.

Sibiu, 4/16 Octobre 1878.

Anulu I.

Studiu relativu la economi'a nationale si la istori'a civilisatiunei în Transilvani'a.

(Urmare.)

În epoc'a noastră, pre candu principiulu nationalitatii fu adoptatu de voia de nevoia si aplicatu bine reu, chiaru si de către diplomati'a européna inbetranita în ur'a sa contra acelu principi, este lucru prea firescu că se voimu a cunosce si noi proportiunile nationali a le locuitorilor unei tieri, pe care strategii o punu alaturea cu Elveti'a numindu-o cetate de munti, domn'a Daciei si cea mai tare fortificatiune a monarhieii. Déca fiacare nationalitate si-ar avea religiunea sa strictu nationala asia, câtu în cele eclesiastice se nu fia amestecata cu alta, atunci religiunea si nationalitatea aru coincide, s'aru coperi una pe alta si s'aru afla mai usioru proportiunile. Acésta inse nu se întâmpla mai nicairi. Magiarii sunt desbinati în patru confessiuni, germano-sasii în doué, catholica si luterana, romanii în doué principali; afara de aceea celu mai pucinu 100 de mii din trensii au trecut la calvinia, ori la catholicismu si pe la cetati mai trecu pâna în momentele de facia; éra dela 1873 încóce s'a luatú óresicumú de regula, cá tinerii romani care în regiunile pe unde lipsescu scóle romanesci, frecuenta de cele magiare, se fia si registrati cá magiari.* Cu tóte acestea, avem multe si grave ratiuni, care ne obliga a scóte la lumina pre câtu se póte, adeveratele proportiuni nationali. Pentru acestu scopu me vediu necessitatu a recurge la unele calculatiuni statistice mai vechi, dara mai demne de a fi luate în consideratiune. Unele din acele se copriindu în geografi'a si statistica dlui Bielz, éra alte în conspectele statistice rectificatice de către fost'a Cancelaria transilvana dela Vien'a în anulu 1862/3 pe temeulu recensamentulu susu citatu din anulu 1857. Combinandu-le pe amendoué si întregindu una prin alt'a, proportiunile nationali în Transilvani'a s'aru potea denota în tempulu de facia cu cifrele urmatorie:

Din câte 1000 (una miie) de locuitori sunt Romani 605, Magiari-secui 255, Germani-sasi 90, Tiegani 37, Evrei 10, Armeni 3. Sum'a 1000.

*) A se vedé conspectele ministeriului de instructiune publica pe an. scol. 1874/5.

Foisiór'a „Observatoriului“.

O partia de siach.

(3 Continuare si fine.)

Don Ramirez audiendu aceste, cu ochii plecati, cá si candu s'ar teme de recunoscintia publica, respunde: „Sire, numai fora voia mi-am indeplinitu o detoria atátu de grea.“

Elu tacú. Din ce în ce se vediu totu mai confusu. Tarrasez tuf, ér Ossun'a cu man'a pe spada, jurá în sine: „Înainte de a numi omulu acesta pe Donna Estella a sa, am se urmezu în momentu nobilului meu veru! Îndata-ce se va face dfua, ilu voiu resbuna.“

Regele continuá: „zelulu si devotamentulu dtale, Don Ramirez, le voiu remunera. Salvatorulu tronului, póte chiar, alu imperiulu nostru, merita mare remuneratiune. Asta-diminétiá am datu ordinu marelui nostru cancelarú se pregátésca diplom'a prin care esti denumitu duce si gubernoru de Valencia. Gat'a e harthi'a pentru subscriere?“

Erau óre remuscárilor de consciintia cari faceau pe Don Ramirez se tremure în minutulu acesta si fora voia se se retraga câtú va pasi? Regele facú o miscare de impacintia, în urm'a carei-a, contele scóse iute unu pergamentu din sinu, si, ingenunchiandu, ilu întinse monarhului, care ilu primí dicundu: „Antai'a mea ocupatiune astadi va fi: subscrierea acestei patente. Tradarea e pedepsita deja prin gáde — în urmare, detori'a monarhului este, a remunera serviciile creditióse!“

Regele desveli pergamentulu si — éta din elu cade la pamentu o bucata de harthia. Don Ramirez, facundu o exclamare involuntara, se plecá se o radice, dar, la unu semnu alu regelui, ilu prevení unu pagiu, carele radicandu harthi'a, o puse în man'a lui Filipu. Unu momentu mai tardu, faci'a lui Filipu se inrost de mania, ochii lui scanteiau si exclamá: „Prea santa Vergura, ce este acésta?“

Aci observamu: Că statisticii magiari numera la nationalitatea magiara a) pe toti nobilii de orice nationalitate, prin urmare si pe miile de nobili romani curati; b) pe toti armenii; c) pe toti tiegani catholici si reformati; éra d) dela emanciparea evreilor, adeca dela 1868 încóce si pe acestia; e) pe vreo 50 mii de romani locuitori în districtele secuiesci limitrofe cu Moldov'a. Din acestea transgressiuni resulta apoi diferentia între constatarile nóstre si ale lor.

În câtu pentru tiegani reflectamu, cá din cei 37 la miie celu pucinu 20 se tienu de una din confessiunile orientali romanesci, si numai restulu se alatura la calvini ori la catholici. Noi inse aci ii clasificaramu numai dupa rassa, nu dupa confessiunea lor religioasa, pentru-cá nu voimu se facemu parada cu número mai mare decâtu sunt romanii în realitate, de si este usioru de prevediutu, cá déca populatiunea tiegana va disparea vreodata, ea se va alatura la romani, a caroru limba o inventia mai usioru decâtu pe oricare alt'a.

Dupa diversele confessiuni religioase, alu caroru cuibu este Transilvani'a, populatiunea se inparte pe câte 1000 locuitori asia: Greco-catholici (uniti) 314, Greco-resariteni (orthodoxi) 310, Reformati (calvini) 143, Rom. catholici 106, Protestanti luterani 97, Unitari (sociniani) 20, Mosaici 10.

Populatiunea intréga a Transilvaniei locuiesce: în 11 asia numite cetati séu urbi regesci libere, în 14 cetati municipale, în 65 orasie (oppida), în 2611 comune rurale séu sate si în vreo 166 catune, numite si attinentie, si praedia în limb'a sisthemei feudale. Nomenclaturele de cetati (civitates), urbi (urbes), orasie (oppida) în care se despartia comunele urbane, astadi abia mai au unu întielesu demnu de statistica moderna. Sub numele de Urbe se întielegea comune mari inpresurate cu fortificatiuni si dotate cu mari privilegii, pâna la dreptulu sabiei si alu furciloru. Romanii le dicea, cetate, le mai dicu si astadi, pre cum cetatile Sibiu, Clusiu, Brasiovu, Alb'a etc. Sub Civitate se întielegea totu comune mai mari, si privilegiate, dara neinpresurate cu fortificatiuni, aparate inse de câte o fortarétia asediata în apropiere. Orasie séu oppide se dicu comunele ori asia numitele terguri, a le caroru primarii avea o buna portiune de autonomia si chiaru tribunalu de prim'a instantia. În câtu pentru comune apoi multe din

acele comune privilegiate n'au nici trei mii de locuitori, candu din contra, se afla destule comune rurale romanesci, cu câte 3 pâna la 6 si la 8 mii de suflete, care nu se bucurá de nici-unu privilegiu, din simpl'a cauza cá era romanesci. În dilele nóstre mai tóte acelea diferentie de ranguri disparu pe fiacare di, în câtu unele comune oppidane stau mai reu decâtu multe sate. Din tóte comun'a cea mai inpoporata este Brasiovulu, inse totu numai cu 28 mii de locuitori, dupa care urmédia Clusiu cu 25 mii, Sibiu cu 19 mii, Murasi cu 10 mii, Segisiórá cu 8 mii; tóte celelalte sub 8 mii.

Populatiunea celor 11 „cetati libere“ si a celor 14 municipale = 25 este circa 160.000 de suflete. Pe populatiunea celor 65 orasie séu oppide nu o separamu de cea rurale, din cauza cá aceea se ocupa neasemenatu mai multu cu economi'a campului, decâtu cu industri'a. Asia dara immensa maioritata a populatiunei transilvane locuiesce, cum se dice, la tiéra, în sate, în comune rurale. Chiaru si partea cea mai mare a nobilimei isi petrece viéti'a mai multu la sate si la orasie, decâtu pe la cetati. Dara acésta impregiurare se esplica usioru din diverse cause. Nobilimea care petrece mai multu pe la cetati, devine mai curendu sau mai tardu ruinata. Marea maioritata a ei nu cunósce nici-unu ramu de industria, si aversiunea sa către comerciú e cunoscuta. Déca nu'si va griji de proprietate, va îngriji mai apoi cumplitulu usurariu, în ale carui ghiare au caditu. De alta parte, impositile fontiaru se urca neincetatu, în câtu nu sciu déca voru sta la 22 1/2 % din venitululu curatu; prin urmare proprietariulu ardelénu i se taia chiaru de către fiscu orice placere de a petrece cu anii pe la urbi si cetati spre a'si desiarta pung'a, a'si ruina sanetatea si a inmormenta venitoriulu familiei sale. De altumentrea rassa magiara este din natur'a sa inemica declarata a vietiei din cetati, si ce e dreptu, nici romanimea transilvana si banatiena nu prea este amica a unei civilisatiuni, care face apellu necurmatu la averea sa castigata cu sudori de sange. De aici se póte esplica binisioru lips'a de comune urbane mari în regiunile locuite de romani si de magiari. Acestea doua popóra suferé greu acea inchisóre în strade strimte, între edificie inalte, în curti infectate de aeru inputitu, cu care de es. rassa germana s'a dedatu în cursulu secoliloru.

IV. „Mat“ mai multu decâtu unulu. Parti'a éra acum terminata; Don Guzman invinse pe Ruy Lopez. Invingerea lui éra completa, si, radicandu-se, astfelu agral pe Calavarez:

„Éta-me, sunt gata a satisfacé vointiei regelui, cá unulu, carele nici-odata în viéti'a sa, nu s'a clatinatu în supunere si credintia facia de elu. Dummediulu meu faca cá, acésta nedreptate mare, ce mi se face, se se descarce asupra acelu-a, care au provocat'o, dar sangele meu nici-odata se nu strige resbunare asupra capulu regelui meu. Pe densulu nu'lu acusu pentru mórtea mea prea timpuria si nevinovata!“

Gádele asedia bloculu, în timpu ce Ruy Lopez ingenunchiandu într'unu anghiu alu temnitiei si ascundiendu-si faci'a cu mantau'a, cetea rugatiunile de mórte.

Calavarez puse man'a pe umerulu ducelui, cá se i-ia gulerulu, dar Guzman ilu respinse: „Pe unu Guzman se nu'lu atingi de câtu numai cu secúra ta,“ strigá elu, isi luá gulerulu dela grumazi si punendu-si capulu pe blocu, díse: „Acum lovesce sunt gata!“

Gádele radica secúra, si, fora indoiéla, iute ar fi fostu gat'a cu lucrarea sa, dar audiendu apropiandu-se nisce pasi si scomotu din ce în ce mai mare, incremenise cu secúra radicata . . .

Usi'a sare din títini si Ossun'a s'arunca între gáde si victim'a sa.

„Venimu inca la timpu“ díse elu aprópe fora resuflare.

„E în viétiá?“ întrebá Tarrasez.

„Inca nu este atinsu,“ strigá Ossuna veselu. „Scumpe amice si vere, nu speram a te puté revedé. Inse, D-dieu n'a voitu, cá celu nevinovatu se suferé în loculu vinovatului. Binecumentatu fia numele Domnului!“

„Laudatu fia numele Domnului,“ repetá toti cei presentii, în frunte cu Ruy Lopez.

„Dieu, tu vii inca la timpu iubite amice,“ díse Guzman către verulu seu, „cá-ci — puterile mi-au desecatú.“ Dicundu aceste, lesinatú cade pe blocu indepreptu. Lupt'a sentimentelorú varie, ce incercase, ilu slabisera cu totul.

Ruy Lopez ilu luá pe braciale sale venjose si'lu duse în sal'a regelui. Grandii le urmara si candu isi revení Guzman în ori vediu în giurulu seu adunati pe toti amicii, felicitandu-lu din tóte partile; nici chiar presentia regelui nu putú împiedeca torrintele de bucuria. Guzman credea ca viséza. E dreptu, ca capulu lui, câte-va minute mai înainte, zacea pe blocu si ca acum se afla în sal'a regala impresuratu de grati'a monarhului, de iubirea amiciloru sei?

Guzman aflá acum ca, Don Ramirez, torturatu de mustrárilor consciintiei si îngrijatu de impacienti'a regelui, din eróre deodata cu diplom'a, pe care subscrierea monarhului éra se ii incoroneze sperantiele cele mai cutezate, scóse din sinu unu documentu, care, impreuna cu sperantiele sale avea se'lu nimicesca si pe elu insusi. Harthi'a acésta nu continea numai proba de unu complotu încontra lui Guzman, ci si intentiuni tradátore facia de regele, în de ajunsu pentru a suscitá neincrederea acestui-a contra vechiulu seu favoritu. La întrebárilor puse, buzele tradatoriulu marturiseau insele crim'a; elu fu predatu indata pe manile delicate ale lui Calavarez, cu ordinulu severu, ca de asta-data orice întârziare întrú executarea lui Don Ramirez, cu mórte va plati-o.

E de prisosu a aminti ca liberarea lui Guzman fu salutata cu bucuria sincera de Curtea intréga si ca insusi severulu monarhu isi esprimá multumirea de scaparea ducelui.

„Este vointi'a nóstra regésca,“ díse elu, „cá de aci înainte, spre amintirea minunei, care te-a scapatu, în insemnele dtale se porti o secúre de argintu pe-o tabla veneta de siach. Pe langa aceea, voi'a si dorinti'a nótra regésca este, cá se te cununi cu Donna Estella, si, cá cununi'a se se serbeze în palatulu meu, aici în Escorial.“

Dupa aceste, intorcandu-se către Ruy Lopez, continuá: „Sunt siguru ca biseric'a va avé unu bravu servitoriu în noulu Episcopu. Cá semnu de favorea nótra regésca Ve donámu pentru instalarea solemná o haina

Din populațiunea Transilvaniei impartita pe miliarie patrute, se vine in terminu miulociu câte 2200 de suflete; éra déca s'ar inparti numai relative la pamentulu cultivabile, care din suprafaci'a totale de 1054.7, face 811 mil. □ austr., atunci s'aru veni peste 2800 pe 1 mil. □. Se întielege de sine, că nu tóte partile tieiei sunt egalul inpoporate. In regiunile meridionali pe unde feudalismului nu a potutu prinde radecini, poporimea este multu mai désa, decâtu in acea parte mare a tieiei, unde locuitorii avea se lucre la seniori câte 104 de dile, la districtu câte 21, se dea si decim'a, si tóte impositele, dara proprietate de pamentu se nu'si póta castiga niciodata, daca nu era nobilu hereditariu. De acea chiaru gubernulu observase inca pe la 1855, că in districtele libere se venia câte 2440 până la 2870 de locuitori pe 1 mil. □, candu din contra, in districtele feudali se aflara numai câte 1250—1390—1560 până celu multu la 2000 de suflete. Acestea cifre intristatórie sunt puru si simplu rezultatele sclaviei, prin care se impedecea multime de casatorii si chiaru la cei casatoriti scadea fecunditatea femeiloru flamendite si spoliata, cá se tacemu că multime, de feti se perdea in urmarea batailoru si a labórei intensive, la topitu de canepa, la meliatu, cernutu, tiesutu cu lunile întregi etc. Totu din acésta cauza vede cineva caletorindu prin tíera, aprig'a diferentia de rassa, la acelasu poporu, dupa cum vei trece dintr'unu districtu ce fusese liberu cu secolu inainte, in altele liberate numai dela 1848 incóce. Atátu este de salutaru aerulu libertatiei si omorítoria athmospher'a ingrecata de veninulu sierbitutiei!

(Va urma.)

Romanii peninsulei Balcanice

Unulu din defectele cele mari ale nóstre e, ca departe de a ne ocupa cu fondulu lucruriloru, credemu ca e deajunsu se avemu numai form'a lor, asemenea copiiloru, cari voidu a-si face o florarie, smulgu plante din campu, si le asiéza fara radacini in straturi, improvizandu-si pentru câteva césuru o gradina, in aparentia frumoása, in sa fara de trainicie. Nerabdatori cum suntemu, ne-amu deprinsu a cunósce, cumca lucrurile luate din temeu aru fi si mai trainice si mai folosítore si tot-odata cu multu mai éftine, de catu multimea de forme góle, care neavendu întielesu si vitalitate, ceru mereu munca de Sisifu de a fi reinoite.

Nestatornici'a nóstra, iubirea de schimbari, dés'a resturnare a tutoloru temeliloru statului si rivalitatea copilarésca de a întrece pe tóta lumea, a facutu atatu in trecutu, catu si in presentu, ca se irosimu o multime de poteri vie, care se potéu utiliza pe unu terenu folositoru, pe lucruri de nimicú, séu dédreptulu stricacióse.

Aceste defecte mari ale caracterului nostru nationalu sunt, pe langa inprejurarile de din afara caus'a pentru care unu elementu etnicu, atatu de respanditu ca alu nostru, se nu ajunga la nici o

rosia de vionu cu diamante. Acésta despagubire o meritati pentru parti'a pierduta cu Don Guzman.

„Sire,“ response Ruy Lopez „este prim'a data in viéti'a mea ca nu am lipsa de consolare pentru invingerea reportata de contrariulu meu, facundume „mat.“

Regele surise . . . Grandii totu asemene. „Acum, Grandii mei,“ adaoase regele, „ve poftescu la banchetulu nostru. Don Guzman si Episcopulu de Segovia voru fi la més'a nóstra regésca. Dă-mi braciulu, Don Guzman!

Comunicatu de: Petra-Petrescu.

Diverse

— (Unu filosofu glumeti) vediu la coltiulu unei strade pe unu betranu caruntu mortu de beatu. „Acestu ómu intr'uneste pe capulu seu tóte patru anotempurile,“ dise elu sociulu seu, „pe nasulu seu rosiiu infloreste primavara; pe fruntea lui infierbentata dogoreste arsitiia verei; pe obrazi lui vestejiti sufla tómnna si in perulu lui albu straluce zapada iernei.“

— (Unu Harpagon) bogatu asistase la o predica acarei sujetu fusese: binefacerea. Candu pleca din biserica elu dise unui cunoscutu: „Predic'a a fostu fórté buna si misicátore de sufletu, mai cá asiú avea gustu se me apucu se — cersiescu.“

— (Unu pictoru) care schitiase in albumulu seu ó parthie a unei paduri frumoése ar fi voitu bucurosu se afle si numele acelei paduri. Elu întreba deci pe unu tieranu care trecea pe acolo, cá ce feliu de padure este aceea? „O padure de lemnu!“ response tieranulu laconicu si 'si vediu de cale.

— (Intr'unu orasiu) alu Americéi óre-cine voia se se cunune si întreba pe preotulu, cá ce este tacsa? „Siése dolari,“ response elu. „Siésa dolari! Vecinulu meu 'mi-a spusu că numai patru.“ „Da, asia este, inse numai pentru densulu fiindu-că 'mi este unu misteriu bunu. Pána acuma s'au cununatu de siése ori si apoi scii d-ta,“ mai adaoase preotulu, „că cineva nu 'si instrainédia bucurosu niste misterii atátu de bun.“

insemnatare in lume, ei bucatitu între dieci de stapani, se resiste ici si colo, se fia absorbitu in sa in multe locuri.

Nu exista unu statu in Europ'a orientala, nu exista o tíera dela Adriatica pana la Marea Négra, care se nu cuprindia bucati din nationalitatea nóstra. Incependu dela ciobanii din Istri'a, dela Morlaci din Bosni'a si Hertiegovin'a, gasimu pasu cu pasu fragmentele acestei mari unitati etnice in muntii Albaniei, in Macedoni'a si Tesali'a, in Pindu ca si in Balcani, in Serbi'a, in Bulgari'a, in Greci'a pana sub zidurile Atenei, apoi de dincolo de Tis'a incependu in tóta regiunea Daciei-Traiane pana dincolo de Nistru, pana aprópe de Odes'a si de Kievu.

Pe candu rusii au cea mai mare ingrijire, pentru triburile cele mai neinsemnate chiaru, care se tienu de marea familie slava, pe candu germanii staruescu prin autoritatile lor consulare, pentru cele mai neinsemnate colonii ale lor din Orientu, si pe candu fie-care poporu apusanu, desvolta o deosebita ingrijire pentru nationalii sei din aceste locuri, singuri noi ne sbuciumamu in lupte interne pentru cea mai buna forma possibila a organisarii omenesci, neavendu unu idealu de cultura, ci celu multu idealuri politice, cari nu stau in proportiuni cu poterile nóstre, si cari in locu de a da nascere la fapte, voru fi celu multu caus'a unoru aventuri periculóse.

Cu ocazia congresului dela Berlinu, aprópe tóte popórele peninsulei balcanice, au datu semne de viatia, numai romanii transdanubieni nu. Caus'a e lesne de întielesu. Tóte celelalte fragmente de poporatiuni stau in legaturi de cultura cu acele centre politice, create de nationalitatile lor. Grecii din Turci'a européna, citescu si scriu limb'a care se vorbesce la Aten'a; Serbii din Turci'a întielegu fórté bine institutiile si cultur'a confratiloru lor liberi; numai noi, cu manier'a nóstra de a vedea, suntemu straini in orientu, si remanemu neintielesi, chiaru pentru cei de unu neamu cu noi. Cum ne amu potea esplica in altu modu fenomenulu intru adeveru ciudatu, ca fragmente atatu de insemnate de straveche poporatiune precum sunt romanii din Tesali'a si Macedoni'a, se nu dea absolutu nici unu semnu de viatia, cu totu trecutul lor celu stralucitu, cu tóte ca pana astadi si-au pastratu si aparatu limb'a si datinele, mai bine decatu Slavii dintre cari multi s'au grecitu, decatu Albanézii dintre cari asemenea multi s'au facutu turci.

Vlachii Tesaliei, dice Fallmerayer, in fragmentele sale asupra Orientului, se numescu romani, ca si conationalii lor din Principatele dunarene, vorbescu o italianésca stricata, si locuiescu in creerii muntiloru Pindului si pe cele doue laturi ale lui, in ponórele din care isvoreste Peneios si riurile afluente, pe unde ii pomeneste pentru antaia data istori'a bizantina a sutei a unspredeceea.

Fia remasitie ale coloniilor militare romane, fia barbari autochtoni latinisati, ei se intindu si se ramifica de-a lungulu sirului de munti prin Macedoni'a-superióra pana susu in Balcani, si au statu odata in legatura cu conationalii lor de pe malulu stengu alu Dunarii. Ei pazescu si domina portile dintre Tesali'a si Albani'a, iara Mezzovo, orasiu zidit din pétra tocmai in ceerulu muntiloru, acolo unde dintr'o parte si dintr'alta trecétorea se cobóra in directii opuse, este locul de capetenie alu romaniloru tesalieni.

Malacasi, Lesinitia, dara in deosebi Kalarites, Kalaki si Klinovo si doue-diece si câte-va sate in ponórele Pindului si pe langa ele, sunt asemenea ale acestui poporu, care din caus'a temperaturéi aspre a patriei sale se ocupa pucinu cu agricultur'a, dara cu atatu mai multu cu cultur'a viteloru si cu casilile, acésta intr'unu stilu mare si cu succesu insemnatu, incatu prin bogati'a turmelorulu de oi, sunt vestiti in Rumeli'a tóta. In vremea iernii, candu ometulu acopore inaltimile muntiloru, ei 'si mana turmele in vaile cu ó clima mai blanda, si le pascu nomadizandu pe siesurile pline de iérba, pana chiaru inlantrulu Greciei-libere, éra candu se întórece prima-var'a, negrile sate de corturi ale pribegiloru ciobani romani disparu din campie, căci ei se intorcu la munte.

Sobrii, avendu instinctu de casnicie si industrie, romanii sunt in privirea acestoru calitati cu multu superiori celora, ce vorbescu grecesce; sunt inse inferiori greco-slaviloru in spiritulu si in sretlicu. Totusi acesti ciobani, simpli si de rendu, au ó eminenta aptitudine pentru lucrari in metalu. Armele si armaturile lucrate in auru si argintu, pe cari le admiramu la arnauti si palicari, au esitu din atelierile vlachiloru. Asemenea mantalele cu gluga nepetruse de plóie si fórté bine cunoscute

in tóte orasiile de portu ale Marii mediterane sub denumirea de cappa, greco si marinero, sunt in cea mai mare parte unu productu ale industriei postavariloru vlachi. Bacani si breslasi vlachi se afla in tóte orasiile Turciei europene, ba chiaru si in Ungari'a si in Austria ii duce iubirea de castigu. Ca se pricepu si la negustoria in mare, o dove-deste bogatulu Sina din Viena, Vlach nascutu, de nu ne insielamu, in Klinovo séu totusi in una din localitatile Pindului numite mai susu.

Din acésta viatia calatóre se esplica familiarizarea generala a vlachiloru cu dialectulu neo-grecescu, dialectu pe care-lu întrebuintiésa si in biserica, care formésa mijloculu comunu de întielegere si de legatura a diverseloru nationalitati din laturile amandou ale Marii Egeice. Femeile in multe sate nu pricepu de catu romanesce. Ca toti locuitorii de munte, vlachulu nu-si póte uita patri'a nici in tierile cele mai departate chiaru, si se întórece adesea la betranetie in Pindu cu ceea ce a agonisitu, prin ostenéla unei vietie întregi, pentru a fi inmormentatu in acelasu pamentu in care odihnescu stramosii sei.

Dara poporulu vlachiloru, atatu de pacnicu astazi si dedatu numai la munca si castigu, n'a fostu insufletitu in totu-déuna de unu spiritulu atatu de liniscitu, nici a fostu strimtoratu si marginitu la asediarele sale presente prin muntii apuseni ai Tesaliei. Vlachii tesalieni, ca si mai tardiu vecinii loru albanejii, au avutu periodulu lor de stralucire si de marime politica, scurtu si trecetoru ca marimea Tebaniloru; dara in epoc'a bizantiniloru nu fara insemnatare. Langa comunele Vlacholibadi si Vlacholiani, cari exista anca astadi in promontoriile de sudu ale muntiloru Cambunici, nu departe de Tirnov'a, Ana-Comnena (1083) pomeneste unu targu de vlachi Exebas in vaile muntelui Pelionu, la marginea resariténa a Tesaliei; éra Beniaminu de Tudela, care in sut'a a doesprediecea a calatoritu prin Greci'a, spune cum ca la sudu, Zitunu era orasiulu de margine si intrare in tíer'a vlachiloru. Ca si Peloponesulu, perduse si Tesali'a in véculu de mijlocu numele ei vechiu, si s'a numitu, mai multe sute de ani dupa-o-lalta, numai Μεγάλη Βλαχία adeca Valachia mare, spre a se deosebi de Acarnani'a si Etoli'a, care dupa bizantinulu George Phrantzes, se numea Valachia-mica. George Pachymeres, istoriculu de curte alu anteiului Paleologu Mihailu, dice lamuritu, ca tesalienii, comandati odata de Achilu si numiti in vechime Elini, se numescu in vremea lui Vlachiti-mari. (G. Pachymeres in Mich. Paleol. I. 30.) Nicetas din Chonae, margineste Μεγάλη Βλαχία la inelulu de munti si la tíera de coline, care se redica désupra siesului, éra siesulu centralu, locuitu de fricosii si neresboinicii greco-slavi, ii place se-lu numésca Tesali'a. Dara óre rabinulu Beniaminu nu spune lamuritu cum ca vlachii locuiescu la munti si se cobóra in regiunea greciloru pentru a'i prada? In sprintenie, calatorulu acela ii compara cu capriórele, curajulu lor resboinicu e neinfanatu, si nici unu rege n'a fostu in stare de ai domoli.

Omulu din Tudela pricepuse bine inpresiunile vécului seu, caci curendu dupa calatori'a rabinului Beniaminu (1186), toti romanii din lantiulu de munti alu Pindului, pana susu in vaile Balcaniloru se ridicara sub conducatoriiloru Petru si Asanu contra domniei apasatóre, neoneste si talharesci a curtii bizantine, fondara unu regatu cu capital'a Tirnova pe clin'a nordica a Emului (Balcanu).

Marginea cea mai in spre sudu a regatului romano-bulgaru, erau muntii Tesaliei, sub unu capitaniu neatarnatu care se numea Μέγα Βλάχης (adica Marele-Romanu) si stralucesce sub acestu nume in cronicile contemporane ale franciloru si bizantiniloru. Ast-felu vorbeste Fallmerayer.

Noi mai scimu, ca totu acesti romani luasera Traci'a, Macedoni'a si Tesali'a, ca au biruitu de nenumerate ori ostirile grecesci si pe acelea ale imperatiei latine din orientu, ca a prinsu pe Baldivinu I, ca ó repusu flórea cavaleriloru apuseni, ca Asanizii au fostu recunoscuti de Pap'a ca dinastie regala a Europei, ca domni legitimi Blacorum et Bulgarorum, cu unu cuventu ca acestu fragmentu de poporu atatu de nebagatu in séma astadi, candu nici in diaristica, nici la congresu nu s'a pomenitu de elu, are indaratulu lui unu trecutu stralucitu castigatu prin propria vitejie fatia cu niste dusmanii cu multu superiori in cultura si in art'a resboiului.

Si cu tóte acestea acesti ómeni, la noi in tíera chiaru, adeca între conationalii lor, n'au fostu cunoscuti decatu sub porecla ridicola de Cutio-Vlachi. Iaru pe candu averile boieriloru nostri si ale monastiriloru se inchinau fara scrupulu la biserici grecesci, si se esplótau pentru scopuri grecesci, nu se gasea in totu largulu acelei regiuni ó singura

biserica macaru in care se se fia auditu graiulu romanescu.

Pe candu sute de mii de ómeni, ce facu parte din némulu nostru sunt coprinse de unu adancu intunicu, pe candu mintea loru naturala, curajulu loru inascutu si iubirea loru de munca, ei face vednici pentru unu viitoru mai mare, totu pe atuncea noi nu misicamu nici degetulu celu micu macaru in favorulu loru, ci ne framantamu in turburari interne, ametiti de orgi'a palavreloru bizantine si putrezindu de vii prin coruptiunea unoru parveniti din fanaru, carii sub pretecestulu a chiaru ideiloru nationale irosescu in ventu poterile nóstre.

„Timpulu.“

Transilvani'a.

Sibiiu, 3/15 Octobru, 1878.

Domineca in 1/13 l. c. dupa celebrarea serviciulu divin prin Escelenti'a Sa, inaltu prea sfin titulu metropolitulu Mironu Romanulu si dupa invocarea spiritulu sfinu s'au deschisu Congresulu ordinaru nationalu-bisericescu alu provinciei metropolitane gr. or. din Ungari'a si Transilvani'a.

Conformu programulu primele dilei s'au petrecute cu verificarea membriloru congresulu. Din 90 membrii ai congresulu la deschidere au fostu presenti 55, care numeru a fostu suficientu pentru constituire.

La deschidere au fostu presenti si Ilustritatile Loru dd. episcopi I. Popasu din Caransebesiu si I. Metianu din Aradu.

Din partene dorimu din totu sufletulu, ca sesiunea acésta ordinara a Congresulu se fia incoronata de succesulu celu mai stralucitu si inbucuratu, atatu pentru deslegarea cestiuniloru de organizare interna a bisericeii gr. or. catu si pentru progresulu instructiniei populare nationale.

Revista politica.

Senatulu imperiale este conchiematu pe 22 l. c. Inca nu se scie, cine voru fi acele persóne, care voru siede pe banc'a ministeriala, de óre ce pana acuma nu a fostu inca insarcinata cu formarea noulu cabinetu nici una din notabilitatile politice, care au avutu onórea a fi consultate de M. S. Imperatulu. Cele mai multe sianse se dice ca ar avea unu cabinetu de transitiune cu comitele Taafe actualulu locutiitoru din Tirolu, ca primu presiedinte si cu baronulu Felder fostu primaru alu Vienei, ca ministru de interne.

Audienti'a pe care o au avutu cav. de Smerling la M. S. Imperatulu a consternatu fórtu multu pe unguri. Smerling si baronulu Sennye sunt cei doui barbati de statu de cari ungurii au celu mai mare respectu si de cari se temu ca draculu de tamaie.

Unisonu se relatésa, ca atatu barbati notabili unguresci catu si austriaci chiemati la M. S. Imperatulu au declarat, ca politic'a esterna a comitelu Andrassy este gresita si ca nu póte fi nici continuata, cu atatu mai pucinu ratificata din partea parlamentelor. In urm'a acestoru declaratiuni coróna se pare ca doresce si astépta mai antaiu verdictulu parlamentelor si alu delegatiuniloru, inainte de a lua o decisiune definitiva cu privire la o schimbare eventuala in persóna ministrulu de esterne.

Comitele Andrassy, care s'au intorsu deja din escurssiunea sa facuta in Ungari'a la mosi'a sa si care are dese intalniri, atatu cu monarchulu catu si cu colegii sei si cu alte notabilitati politice si parlamentare inca totu mai sperédia, ca isi va potea pastra portofoliulu. Planulu seu se dice a fi, ca conchiemandu mai-ntaiu delegatiunile dela care spera se póta primi indemnitate pentru politic'a sa orientala si unu votu de incredere, se paralisiedie prin acésta opozitiunea pe care fara indoiala o va intempina atatu in parlamentulu austriacu, catu si in diet'a ungurésca. Intru catu este calcululu seu fundatu séu nu, acésta ne o va arata in scurtu tempu votulu delegatiuniloru, care de si nu sunt espressiunea fidela a opiniunei publice, dara aru trebui se fia celu pucinu aceea a parlamenteloru din alu caroru sinu se voru alege, si acésta opiniune nu este nici decum favorabila comitelu Andrassy, ci din contra. Dara ori care va fi votulu delegatiuniloru sórtea monarchiei si deslegarea definitiva a crizei actuale, in ultima ratiune trebeu se o cautamu si se o asceptamu dela coróna, care in tempulu din urma a avutu de repetiteori ocaziune a se informa in modu directu despre situatiunea desolata in care se afla adusa monarchi'a, nu prin nationalitatile atatu de multu defaimate, ci tocmai prin sustienetorii si aparatorii sistemulu dualisticu.

Cris'a ministeriala din Ungari'a a fostu delaturata in modu provisoriu prin aceea, ca ministrulu presiedinte C. Tisza a luat potofoliulu ministeriulu de finantie in schimbu pentru acela alu ministeriulu de interne, pe care la incredintiatu br. Wenkheim. Prin acestu pasu teribilulu „sfarimatoru alu nationalitatiloru“ isi pregateste o retragere mai dramatica si mai sgomotósa de pe banc'a ministeriala, dandusi pos'a unui Curtius modernu, care pentru salvarea patriei are inca destulu curagiu si desinteresare pentru ca se arunce in abizulu deficitulu finantiaru, lasandu in urm'a sa diluviulu inevitabilu alu insolventiei regatulu magiaru. Fara indoiala ca d. Colomanu Tisza probésa, ca scie se aléga intre doue rele, déca nu pe celu mai micu, apoi celu pucinu pe celu mai convenabilu, adeca pusu in alternativ'a de a alege intre a se sacrificade buna voia si a fi trantitu de pe stenc'a tarpeiana, densulu prefera pe cea dintai, siguru fiindu ca va cadea pe pufulu móle alu modestelor sale economii, pe care si le va fi potutu aduna in decursulu multu incercatei si spinósei sale cariere ministeriale.

Mare sensatiune au facutu revelatiunile publicate in diarulu „Grazer Tagespost“ despre o conversare ce o a avutu redactorulu acelu diar cu fostulu ministru presiedinte principele Auersperg. Intre alte fostulu ministru presiedinte dise ca in urm'a atacuriloru din parlamentu cabinetulu seu este opositu de a mai governa si prin urmare a demissionatu, fara ca se fia in stare a numi M. S. Imperatulu si a recomanda vre unu barbatu, care se aiba maioritata parlamentara. Esprimandusi nemultumirea sa cu purtarea pressei opozitionale dise ca, in tempu ce press'a oficiósa nu costa nici nun cruceru,* pressa opozitionalu a primitu bani ca se taca „Schweiggelder“. „Pentru cá cu ocaziunea votarii reinoirei pactulu dualisticu se avemu maioritata ne mai trebeuau câteva voturi ale camerei deputatiloru, pentru ca se le castigamu ne au costatu multi bani.“ Acésta marturisire a principelu Auersperg este destulu de caracteristica atatu pentru venalitatea pressei din Vien'a, catu si pentru moralitatea parlamentulu austriacu si ne dispensédia de ori ce comentaru, pe care si-lu póte face fieste cine. A fi astadi deputatu in Austro-Ungari'a este, precum aflamu dela insusi fostulu ministru presiedinte alu Austriei, care s'a aflatu in positiune de a o sci in modu autenticu, este o profesiune destulu de lucrativa, pentru ca mandatulu de deputatu se fia petitu si cautatu cu atata devotamentu si tenacitate din partea candidatiloru. Pre langa diurna deputatii mai potu deci face si cate unu „Geschaeft“ separatu si lateralu prin vendiarea voturiloru loru, aceluia care dá mai multu. Acésta ni-o spune unu ministru, nu unu diaristu obscuru séu vre unu candidatulu de deputatu paraponisitu.

De pe campulu de ocupatiune nu este nimic nou.

Romania.

Bucuresci. (Estrasu dintr'o scrisóre privata dela 6 Oct. n.) Publiculu DV. are tóta dreptatea cá este inpatientu a vedé cum se va decide aici cestiunea Basarabiei, a Dobrogei, a Evreiloru, relatiunile cu nou'a Bulgaria, inapaciuirea celor doue partide mari; eu inse din partea mea rogu pe toti amicii si cunoscutii, cá se se inarme cu pacientia stoica, la fabule si scornituri se nu créda, pessimismulu se-lu gonésca; cá-ci déca póte fi vorb'a de pessimismu, pe acela se lu cautati astadata in B.-Pesta, Vien'a, Prag'a, Bosni'a. Cea mai mare suparare ce avemu noi aici este afurisita de ciurma bovina, care aduse la sapa de lemnu pe multime mare de locuitori, éra acuma s'a incinsu de nou cu furia prin câteva teinuturi. Acésta bóla cumplita avemu se o multiamimu totu muscaliloru, cá si choler'a. Dara se afla si intre prefecti, subprefecti fatalisti, carii nu 'si facu datori'a intru nimic.

In catu pentru vendiarea de carti, respondi la tóte intrebarile câte 'mi venira, cá am acordatu cu librari'a Szöllösy et Comp. Bucuresci in piati'a teatrulu, cá prin trena se se póta trage carti de aici in orice parte, multu mai promptu decâtu pana acilea. Dara s'a deschisu si magasinu de comisiune pentru carti romanesci, in Sibiiu la dv. W. Krafft, in Brasiovu la Frank et Dresnandt, in piati'a de póme.

Dictionariulu societatiei acad. costa aici 60 franci, Glossariulu 12 fr. cu totulu 72. Ce e dreptu, ambele facu 221 cóle tiparite. Cu tóte acestea, ambele acelea carti mari se voru vinde in Sibiiu, Brasiovu, Blasiu numai cu 40 franci, séu 16 florini v. a. in chartia, inse comptantu.

Cetimu in Romanulu:

Espunere de Motive.

Societatea academica romana, creata prin aventulu

*) Da óre fondurile de dispositiune secrete cine le consuma? Nu cumva press'a nationalitatiloru impilate?

patrioticu alu gubernulu din 1866; a mersu desvoltandu-se si progresandu astufelu, in catu astadi Romani'a intréga vede cu mandrie, ca marea ideia de care au fostu inspirati ai ei fondatori a petrundu adancu in viéti'a de cultura a natiunii si si-a legitimatu pe deplinu dreptulu la esistintia si la protectiune din partea Statulu.

Multiamita mai cu séma incuragiatoru si generositatiloru particulare a unoru suflete incaldite de celu mai nobilu si mai curatu patriotismu, ca a potutu in frunta cu abnegatiune si devotamentu crudele loviri ce i s'au adusu, in dilele nefaste, din partea mai multoru nedrepti adversari; si, precum ori-ce mare ideia, orice mare intreprindere umana nu se póte intemeia de catu prin multe si varii dificultati si obstacole, „Tantae mollis erat etc.“ totu asia fatalminte se vede ca trebeu ca si léganulu Academiei romane se fia adesea amenintiatu de periculóse furtune.

In fine astadi fia-care Romanu cultu si desteptu pentru ale natiunii póte dice cu intima si mandra covingere: Academi'a lucréza — ea produce bine si frumosu; deci ea esiste.

O asemenea institutiune inse nu este indestulu se aiba o esistintia numai de facto, o esistintia care, prin acésta chiaru, devine precara si incerta: Statulu 'i datorese a sa suprema recunóscere si protectiune.

Éca motivulu celu mai puternicu si unicu, asiu potea dice, alu acestui proiectu de lege.

Trebeu se damu acestei societati adeveratulu si independentele ei nume de „Academia Romana,“ in loculu sficiosulu si prea modestulu nume ce pórtu astadi; se 'i recunoscemu personalitatea juridica séu morala, de care, de si s'a bucuratu pana acum, inse numai din grati'a buneleru dispositiuni, éra nu prin maiestatea legéi; se 'i damu, cu unu cuventu, actulu Statulu civilu, inotitu de solemnitatile cerute de lege; si, ceia ce este totu-atatu de necesariu, se 'i asiguramu pentru totu-d'a-una midilócele de esistintia libera si independente, prin fisarea unei sume anuale, care se nu mai fia espusa, ca pana aci, schimbaciuniloru politiceii militante.

Amu mai crediutu asemenea de cuviintia a dispune ca, din sum'a ce statulu acorda anualminte Academiei romane, o parte se fie pururea afectata de densa pentru 2 premie: unulu sciintificu si altulu literariu, purtandu numele celor doui regeneratori ai sciintieloru si literiloru in Romani'a: premiulu Lazaru si premiulu Heliade Radulescu.

Ministrulu cultelor si instructiunei publice, G. Chitiu.

Proiectu de lege.

Pentru Academi'a Romana.

Art. I. Societatea academica romana, instituita prin decretulu domnescu Nr. 1246 din 26 Augustu 1867, se declara Institutu nationalu cu denumirea de „Academia romana.“

Ea 'si are resiedintia in capital'a Romaniei.

Art. II. Academi'a romana are de scopu cultur'a limbei si a istoriei nationale, a literelor, a sciintieloru si frumóselor arte.

Art. III. Academi'a romana este si remane persóna morala si independente in lucrarile séle de ori-ce natura.

Ea singura se organisa si face reglemente si 'si administra averea sa presinte si viitóre.

Art. IV. Statulu face academiei romane o dotatiune anuale fisa de 30,000, treidiece mii lei, care se va inscrie in bugetulu Statulu.

Din acésta suma o parte va fi pururea afectata de catre academia la acordarea a doue premie, unulu sciintificu si altulu literariu, purtandu denumirea de: premiulu Lazaru, premiulu Heliade Radulescu.

Art. V. Pentru a'si construi si a 'si avea localulu seu propriu, Statulu cedéza academiei romane terenulu din faci'a universitatiei la capulu despre resaritu alu gradinei botanice, latulu . . . 48 metri si lungulu 13 metri.

Art. VI. Academi'a romana intretiene relatiunile sale cu Statulu prin ministeriulu cultelor si instructiunei publice.

Ministru, G. Chitiu.

Societatea academica romana.

Sesiunea anulu 1878.

Siedinti'a dela 24 Augustu.

(Urmare.)

Unii biografi¹⁾ mai insira intre operile lui Dimitrie Cantemiru si „Insemnare de tóte dilele“ (Notationes quotidianae) dela 1721—1724. Acestu manuscriptu in sa, aflatoru in bibliothec'a archiveloru ministeriulu de esterne din Moscva, sub No. 388, e scrisu rusesce de Ivanu Iliinski, gubernorulu copiloru principelu Cantemiru, si contine elemente pretióse pentru biografi'a celebrulu principe. La pag. 49 aflamu urmatorulu extractu din notele lui Dimitrie:

Ex libello Principis:

Cazan gr. 55 min. 35

Saratov gr. 49 min. 33

Camysenka gr. 48 min. 35 sec. 5

Visla Dubrova gr. 48 min. 35

Distat a Czaritzyna Wjorst 60

Astrachan gr. 45.

Am copiatu din acestu jurnalulu totu ce privesce pe Cantemiru si famili'a sa. Asemenea s'a copiatu si textulu latinescu alu panegyriculu lui Petru celu Mare, rostitu de Sergiu Cantemiru, in vârsta de 7 ani, si scrisu desigur de parintele seu, principele Dimitrie.²⁾

¹⁾ Dim. Bantisiu Kamenskii, op. cit. p. 42.

²⁾ S'a tiparitu la 1714, in Petersburgu rusesce si latinesce. Cartea este de totu rara. Unu esemplaru amu aflatu in archivulu sinodulu din Petersburgu, si

II. Corespondenții a lui d. Cantemiru și alte documente istorice.

Dau aci unu inventariu de scrisorile principelui Cantemiru și alte acte privitoare la densulu și la istoria romana in genere, ce am copiatu in arhivele ministerului de esterne din Moscva și Petersburgu, precum și in arhivele Senatului și Sf. Sinodu.

a) Arhivele ministerului de esterne din Moscva.

1. 1711, Iunie. Manifestulu in latinesce alu principelui Dim. Cantemiru catra locuitorii Moldovei, pentru sosirea armatorului russe in țiera și radicarea cu totii in contra Turcilor.

2. 1711, Iunie 13. Scrisoarea grafului Golovkin prin care roga pe Cantemiru, in numele imperatului Petru celu Mare, de a ingriji de aprovizionarea trupelor russe și de a tramite doué séu trei persoane bine cunoscătoare a locurilor din Bugiacu și de pe langa Dunare (in latinesce).

3. 1711, Iunie. Scrisoarea lui Petru celu Mare catra Cantemiru și condițiunile sub care acesta a fostu primitu in serviciulu Russei (russesce).

4. 1711. Insemnare de totu personalulu din care se compunea in Rusși'a curtea principelui Dim. Cantemiru (in romanesce).

5. 1711, Iulie 28. Scrisoarea lui Cantemiru catra grafulu Golovkin, ca se presinte Imperatului trei suplici ale sale (in latinesce).

6, 7, 8. 1711. Cele trei suplici ale lui Cantemiru catra Petru celu Mare, prin care ficséza condițiunile sub care trebue a fi primitu in serviciulu Russei (in latinesce).

9. 1711, Augustu 2. Scrisoarea lui Cantemiru catra grafulu Golovkin, de a 'i se inlesni miidulócele de caletoria pana la Moscva (in latinesce).

10. 1711, Decembre. Idem catra Senatu și sosirea la Moscva a tramisiloru sei dela Harkov cu scrisori catra Imperatulu și senatorulu Culicov (in russesce).

11. 1711, Noembre. Petitiunea lui Cantemiru catra Imperatu, de a 'i se fortifice orasiulu Harcovu, și unu memoriu asupra fortificatiunei (in russesce).

12. 1711, Aprilie. O scrisoarea a lui Lupu Costaki velu vornicu și Antiochie, Iora biv hatman, catra generalulu rusu Réntiu cu plangeri contra principelui Dim. Cantemiru, ca acesta ar fi predatu Tiéra-romanésca și ar fi pusu la inchisóre pe Iorgaki Vorniculu (in limb'a romana).

13—22. Afacerile privitoare la famili'a Cantemiresciloru:

a) 1711, Aprilie. Diplom'a lui Petru celu Mare data lui Dimitrie Cantemiru;

b) 1711, Iulie. O scrisoarea a lui Petru celu Mare catra Cantemiru;

c) 1711. Suplic'a lui Cantemiru catra Petru celu Mare, cu resolutiunea scrisa de mana propria a imperatului;

d) 1711. Scrisoarea grafului Golovkin catra grafulu admiralu Apraxin, in privinti'a bunuriloru daruite lui Cantemiru;

e) 1715. Actulu prin care se da unu imobilu lui Cantemiru;

f). Testamentulu lui Cantemiru (publicatu in B. Kamenskii op. c. pag. 306).

g, h). Doue ukazuri imperatesci pentru imobilele lui Cantemiru;

i). Ukazulu imperatesei Anna pentru copii principelui Cantemiru;

j). Suplic'a principelui Constantinu Cantemiru catra imperatésca Anna, pentru sócr'a sa.

(Va urma.)

Scólele din comitatulu Hunedórei.

(Urmare și fine.)

Din scólele granitieresce ale acestui comitatu, stau mai bine fóra indoiéla, ale Hatiegului și ale Cugirului. La Hatiegu numai edificiele trebuescu reparate, séu mai bine, edificate de nou. Ce se tiene de tóte celelalte afaceri suntu cele dintaiu scóle poporale in comitatu. Inventatori Olteanu și Florianu suntu recunoscuti din partea tuturoru, de unii dintre cei mai bravi. Scolarii esiti de subtu mana loro au fostu totu deaná omeni harnici; multi elevi de subtu man'a numitorulu dni invetiatori, mersera la gimnasiulu din Blasiu și documentara că-si au fundamentulu din una scóla buna; altii mersera și mergu la maiestrii, și altii remanu acasa fideli datineloru ereditate și ocupatiuniloru placute, impreunate cu acelea; totii inse se distingu de ceialalti sateni, nu prin superioritate ilusionara, ci prin adeverata crescere de omeni de omenia. Se mai amintimu că mai tóta inteligentia Romana din jurulu Hatiegului e esita din acésta scóla anume preotimea?

Scólele din Cugiru sunt cele dintaiu dupa ale Hatiegului. Aci-de buna séma au si eforia harnica, și si poporeni — cugireni — parinti ai copiiloru scolari, sunt mai amblati in lume, mai cioplitu decâtu bietii sateni montani, la cari acuma li se facura pentru prima data scóle. Sperare e că scólele granitieresce isi voru ajunge mai intaiu scopulu, din tóte scólele acestui comitatu numai se se familiarisedie poporulu cu ele că-ci acéstea scóle stau numai din 1874—1876; numai ale Hatiegului și Cugirului sunt mai vechi; curagiu deci! si acéste voru inainta cu pasi repedi.

altulu in bibliothec'a de sciintie russe. Textulu rusesscu e reproducu de Bantis Kamenskii in „Memoria o jizni i dielah Kn K. K. p. 323—328.“ In bibliothec'a patriarhala din Moscva, adi numita bibliothec'a sinodala, se afla in manuscriptu traductiunea russe a Panegyricului Sf. mucenicu Dimitrie Thesalonichianulu, scrisu probabilu de principele Dimitrie Cantemiru, și pronuntiatu in grecesce de fiulu seu Antiochu la anulu 1719, in vârsta numai de 11 ani.

Ar fi se vorbimu de gimnasielu Bradului și ale Orasciei; celu dintaiu romanu gr. or. cu 4 clase si alu doilé magiaru reformatu cu 6 clase. De celu din taiu am pucine cunoscintie inse toti lauda zelulu dloru profesori. Despre celu din urma numai atáta amintescu, intárindu dis'a unor magiari, „dóra celu din Keeskemet rivaliséda cu elu!“ Studenti debili cá aci nu mai vediu in viéti'a mea. E fórtu raru studintele mai bunisioru.

Scólele reale din Dev'a's'au infintiatu de vreo 8 ani, si-dupa cum sunt eu informatu dela persoane demne de credintia stau cum se cavine de bine, au profesori harnici, apoi sciutu e că: „invetiatorulu e scóla!“ In acea scóla suntu fórtu pucini romani, si adeca in clasele superioare nice unulu; in cele inferioare suntu vreo 20. Aci ar fi bine se frecventedie cátu de multi romani, mai vertosu că-ci e catedra si de limb'a romana, éra limb'a poporulu din Dev'a inca e asia dicându, cea romana, si inca devanii vorbescu frumusu romanesce.

Pedagogi'a de statu din Dev'a inca stá de vreo 8 ani. Acésta pedagogia era se fia dualistica; adeca tinerii romani avea prelegerile in limb'a romana, éra magiarii in a loro. Asia fu la inceputu pana pe la anulu scolicu 1874/5 séu 1875/6. De atunci inse pe di ce merge, se totu micioréda numerulu obiecteloru ce se predau in limb'a romana. La inceputu erau 4 profesori, cari propunéu obiectele romanesce la elevii romani, 2 romani, Petri și Candrea, și 2 Magiari, Koos și Balázš Lórintz. Petri se pensioná la inceputulu anulu scolicu 1871/2 si acelu anu remase numai cu 3 profesori, cari propunéu in limb'a romana. E dreptu, si cursuri erau numai 2. La inceputulu anulu 1872/3 se infintia cursulu alu 3-lea romanu și magiaru. Mai veni unu profesorulu romanu, Petrisioru; acum éra erau 4, Candrea, Petrisioru, Koos și Balázš. Cu finea anulu aceluia — 1872/3 — stramutara pe Koos; in fine in 1873/4 se retrase Candrea, mai in fine Petrisioru; éra Balázš deveni pedepsitu cu inchisóre, și asia profesorii cari se scia si se voiéca a propune in limb'a romana nu erau. Intraceea veni Lazariciu, care si adi e acol. Adeca: din 4 profesori, remasera romanii, respective limb'a romana la 1 profesorulu. Acelá de buna séma nu e in stare de a propune singuru tóte obiectele. Deci: la cursulu alu 3-lea romanu se impune limb'a magiara respective se anexa cursulu alu 3-lea romanu cu celu magiaru. Fiindu totusi prea pucinu Lazariciu singuru la 2 cursuri romane, cu tóte obiectele, mai impusera si cursulu alu 2-lea romanu unele obiecte in limb'a magiara, cari adeca mergu de le asculta in cursulu respectivu magiaru. Singuru cursulu 1 isi mai are — de nu me insielu — tóte obiectele in limb'a romana, nu sciu pana candu. Cu incetulu ve deveni si asta pedagogia puru magiara; si ar fi dauna. Multi tineri romani esira in decursulu acestu scurtu, absoluti dela acea pedagogia, in fiacare anu câte 5—8; cu tóte că numai a siésa parte erau romani din sum'a totala a eleviloru pedagogiei; că-ci, stipendiele erau impartite totu pe la magiari, 5 din siése parti; la a siésea parte si de erau concurenti multi, trebuiau se se întórne cu budiele imflate, dupa ce se implea sum'a. La inceputu pre candu éra acolo Petri și Candrea, veneau tinerii din tóte partile. Ba si invetiatori ce serviseru câte 5—6 ani, inca vineau spre a ascultá prelegerile acelora. Adi, vai de locu! romanii, cari prin 1872—5 erau fórea institutulu pedagogicu, adi ajunsera codá secuiloru. Magiarii sunt in acésta pedagogia in adeveratulu loro colegiu; nu-i turbura mai nimenea si in fine nu-i va turbura chiaru nimenea.

Atata fia destrulu de asta-data. Rogu inse pe acei dni, cari voru fi observatu ceva lacune in acestu tractatu fugitivu, se binevoéca a le corege, pentru lamurirea opiniunei publice.

In istori'a calatoriei mele prin acestu comitatu ce am de cugetu a o scóte din diariulu meu respectivu, voiu aminti si unele momente mai insemnate, cari inse atingu alte parti ale societatiei.

Valea Jiului, in Iunie, 1878.

Saténulu.

Sciri diverse.

(Societatea de lectura „Petru Maioru“) a junimei romane din Budapesta si tienu prima adunare generala de constituire in 17/29 Septembrie; Se aleseru:

De presedinte: Spectabilulu Domnu Iosifu Vulcanu advocatu si redactoru, unanimu; de vice-presedinte: Drdulu in medicina Augustinu Dumitreanu, unanimu; de secretariu: medicinistulu Alesandru R. Ceusianu cu maioritate de voturi; de notari: tecniculu Traianulu Barzu si medicinistulu Georgiu Vess'a cu maioritate de voturi; de cassariu: Juliu Traianu Popu unanimu; de controlorulu medicinistulu Enea Hodosiu cu maioritate de voturi; de bibliothecariu: medicinistulu Isidoru Popu.

Dr. A. Dumitreanu, A. R. Ceusianu, v.-presedinte. secretariu.

(Constituere). Societate de lectura a junimei studiése dela gimnasiulu superioru gr. cath. din Beiusiu s'a constituitu la 21 Sept. a. c. alegandu-se Ioanu Emtianu de notariulu siedintiloru; Valeriu Miclea de not. corespondintiloru ambii stud. de cl. VIII, Ionu Popu de cassariu, Teodoru Stanc'a si Gavrilu D. Szilágyi stud. de cl. VII de bibliotecari; siedinti'a de incepere se tienu la 28 Sept. sub presidiulu Reverendisimulu domnu directoru gimnasialu Petru Mihuti si in presentia mai multoru domni profesori, cu solemnitate pre langa concursulu chorului vocalu si instrumentalu dela acestu institutu.

Cu acéstea subscrisii vinu a rogá pe dd. redactori si autori romani, ca — considerandu scopulu la care tinde acésta societate, cultivarea in literatura si lim-

b'a romana, — se binevoéca a usora nisuintiele ei in realizarea acestui scopu, prin tramiterea gratuita a foiloru respective, a opuriloru ce scotu la lumina.

Beiusiu 5 Oct. 1878.

Juliu Pappalvai m. p., Valeriu Miclea m. p., conduc. not. coresp.

Cu Nr. acesta se incepe triloniulu alu patrutea Octobre—Decembre, 1878 st. v.

Preturile cerealielor si altoru obiecte de traiu au fostu la

15 Octobre in Sibiu:	
Grâu, dupa cualitati	1 hectolitru fl. 5.60—6.40
Grâu, amestecat	1 „ „ 4.70—5.30
Secara	1 „ „ 3.90—4.30
Papusiou	1 „ „ 4.40—4.80
Ordiu	1 „ „ 4.50—5.—
Ovesu	1 „ „ 2.——2.40
Cartofi	1 „ „ —.——
Mazare	1 „ „ 4.50—5.—
Linte	1 „ „ 5.50—6.—
Fasole	1 „ „ 4.50—5.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram. „ 35.—
Untura (unsóre topita)	50 „ „ 30.00
Carne de vita	1 „ „ 36.—44
Oua 10 de	—20

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

12 Octombre.	
Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	1. 104.50 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„ 101.40 „
Obligatiune de imprumutu dominiile din 1871 cu 8%	„ 99.50 „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„ 91.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„ 85.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„ 95.50 „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„ 176.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„ 32.10 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„ 85.75 „
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„ 195.— „
Romani'a. Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„ 76.— „

Cursulu monetelor in val. austr.

Vien'a, 14 Octobre	
Galbinii imperat. de aur	fl. 5.58 cr.
Moneta de 20 franci	„ 9.38 „
Imperialu rusescu	„ 9.30 „
Moneta germana de 100 marce	„ 57.90 „
Sovereigns englesi	„ 12.— „
Lira turcesca	„ 11.— „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„ 100.— „

Abonament

la

„Albina Carpaților“

foia beletristică, științifică și literară cu ilustrațiuni.

Redator: Iosif Popescu. Editor: Visarion Roman.

După o intrerupere de trei luni cașunată prin mórtea redactorulu Ion Al. Lăpédatu „Albina Carpaților“ reapare.

Prin acésta se realizéza o dorință esprimatá de repețe ori de numerosul public, care a binevoit a spriginii cu căldurá acésta lucrare.

Noul redactor al „Albinei Carpaților“ este cunoscut cetitorilor nostri ca fost colaborator al acéstei foi. In tot timpul bólei îndelungate a regretatulu Ion Al. Lăpédatu, Domnul Iosif Popescu a purtat tótá sarcina redactiunei.

Ca unu care singur cunosea mai bine spiritulu întreprinderii și principiile conducătoare ale lui Lăpédatu, densul este chiamat să continueze o lucrare atát de frumósá și atát de aprețuitá de publicul român.

Programul foiei remáne același, de óre-ce aici nu e vorba de nu început, ci de o continuare.

Ca să se inlesnéscá însé respândirea diariulu și in clasele mai lipsite ale societáti, am găsit cu cale să reducem prețu abonamentulu, chiar cu óre-care modificări in editiunea foii.

Étá acéste modificări.

Diariulu va apărea, începénd dela 15 Octomvre st. v. anul curent, de dóué ori pe luná, a-nume la 15 și ultima fiá-carei luní, in numerí însé de câte dóué cóle tipar. des, cu ilustrațiuni bune. Afară de aceea se va continua editiunea in volumuri lunare de câte 4 cóle.

Prețu abonamentulu se reduce pre cum urmézá:
Pentru Austro-Ungaria Pentru România
Pe an . . . 6 flor. — cr. Pe an 16 lei
„ 6 luni . 3 „ — „ „ 6 luni 8 lei
„ 3 luni . 1 „ 50 „ „ 3 luni 4 lei

Abonamentele se fac la editorulu Visarion Roman in Sibiu séu prin corespondinții nostri și prin librăriele de dincoace și de dincolo de Carpați, in fine la tóte ofi-ciele postale.

Domni cari se abonaserá pe întreg anul 1878, fără a fi dispus încă asupra restulu de abonament de 4 florini, séu 11 lei remán abonați pe timpul cât ajunge acest rest, ori mai tramiténd 2 florini séu 5 franci, se considerá de abonați pe întreg anul 1878—1879.

Anul „Albinei Carpaților“ începe cu 1 Octobre a fiá-carui an și se terminá cu 30 Septembrie a anulu următor.

Încerdințám pe onor. public că nu vom cruța níci o jertfá pentru a corespunde așteptárilor.

Facem un apel călduros către toți Românii, să spriginéscá o întreprindere literară unicá in felul ei, și care s'a început sub cele mai bune auspicii.*)

Sibiu, in 1 Septembrie 1878.

Editura „Albinei Carpaților.“

*) Alăturám la Nrul de astáđi o listá de abonament la „Albina Carpaților.“